Гісторыя мастацтва Беларусі

Тэма 16.8. Жывапіс Беларусі канца 19-першай паловы 20 стагоддзя. Парыжская школа, Віцебск, Заходняя і Ўсходняя Савецкая Беларусь

Кароткі канспект па гісторыі мастацтваў Беларусі
http://art-school.by/arthistory%205-belarus2.html

План:

1. Рэформы мастацтва на рубяжы 19-20 стст. Уплыў французскага імпрэсіянізму. Беларускі пейзаж –творчасць Фердынанда Рушчыца, Станіслава Жукоўскага, Вітольда Беляніцкага-Бірулі.
2. Ян Кругер, Юдаль Пэн як прадстаўнікі школы рэалізму.
3. Творчасць Льва Бакста і мадэрн.
4. Мастацкая эміграцыя, прадстаўнікі Парыжскай школы - Хаім Суцін, Марк Шагал, Міхаіл Кікоін, Пінхус Крэмень, Осіп Любіч, Файбіша-Шрага (Сэм) Царфін, НадзеяХадасевіч-Лежэ.
5. Нараджэнне віцебскай авангарднай школы мастацвта, стварэнне УНОВІСа. Творчасць і дзейнасць Марка Шагала, Казіміра Малевіча, Эль Лісіцкага, Мсціслава Дабужынскага, Давіда Якерсона, Веры Ермалаевай, Саламона Юдовіна, Роберта Фалька, Уладзіміра Страмінскага.
6. Падзяленне Беларусі на Ўсходнюю і Заходнюю частку. Развіцце мастацтва у Савецкай Беларусі. Соцрэалізм. Самабытная творчасць Міхася Філіповіча, Міхаіла Станюты, Уладзіміра Кудрэвіча. Беларускі рамантызм Заходней часткі Язэпа Драздовіча, Міхася Сеўрука, Пятра Сергіевіча.

1. Жывапіс рубяжа XIX і XX стагоддзяў знамянальны рэформамі. У 1894 у Расійскай Акадэміі мастацтваў адбываецца рэформа, якая адчыніла дзверы новым плыням у мастацвте (адркрыцце персанальных майстэрняў І. Рэпіна, Ў. Макоўскага, А. Куінджы і інш. – большасць прадстаўнікі таварыства перасоўнікаў). Найбольш яскрава перамены праявіліся ў жанры пейзажа, якія распачалі французскія імпрэссіяністы і які набыў з пачатку стагоддзя вялікую папулярнасць. Вялікі ўклад у гісторыю беларускага жывапісу зрабілі ***Фердынанд Рушчыц*** (сімвалізм у пейзажы), ***Станіслаў Жукоўскі*** (майстар сядзібнага пейзажу), ***Вітольд Бялыніцкі-Біруля*** (лірычны пейзаж).

Фердынанд Рушчыц “Зялмя”, “Ля касцѐла”

Фердынанд Рушчыц “Пустэча”

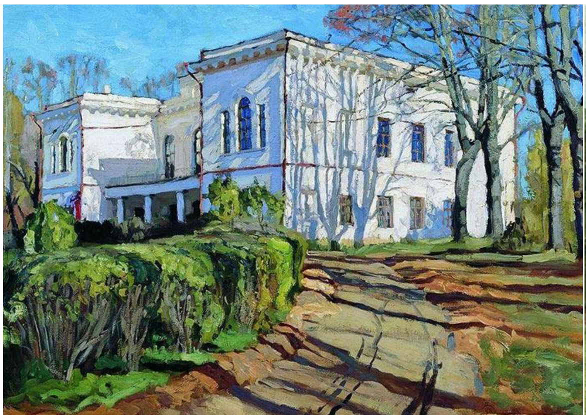

Станіслаў Жукоўскі “Белы дом”, “Стары маѐнтак”,

С. Жукоўскі "Кінутая тэраса"

Вітольд Бялыніцкі-Біруля "Зімовы сон", "Лясная рэчка ўзімку"

В.Бялыніцкі-Біруля "Зялены май"

2.Новы стыль у мастацтве закрануў таксама і партрэт – ***Ян Кругер***, акрамя мастацкай творчасци, адкрыў у Менску студыю малюнка, у якой першую адукацыю атрымалі будучыя сусветна знакамітыя мастакі, яшчэ раней ***Юдаль Пэн*** адкрыў першую на Беларусі прыватную школу малюнка ў Віцебску, дзе атрымалі мастацкую адукацыю сусветна вядомыя майстры.

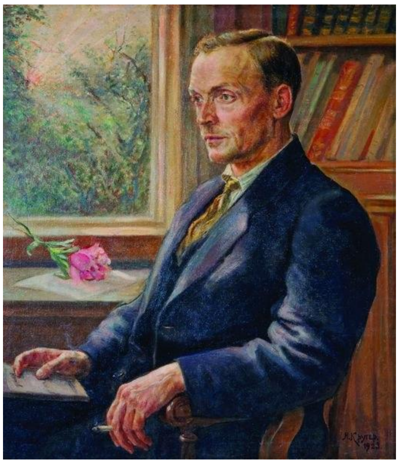

Якаў Кругер "Дзяўчына ў чырвоным", "Партрэт жонкі", "Партрэт Янкі Купалы"

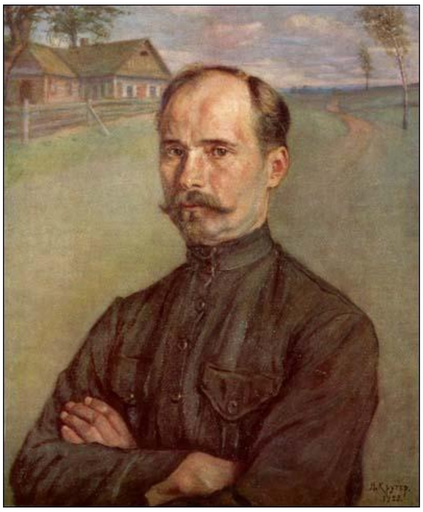

Якаў Кругер "Партэт Якуба Коласа"

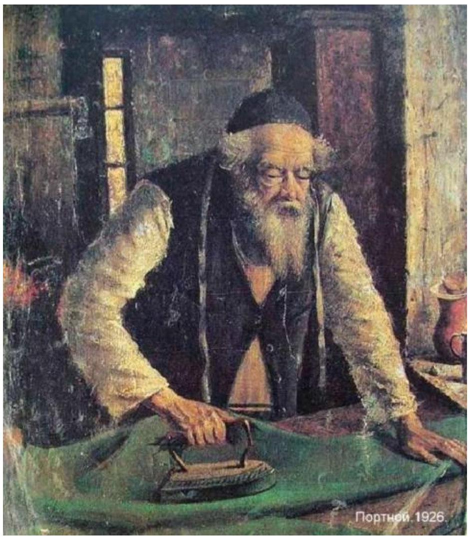

Юдаль Пэн "Стары партны", "Сапожнік"

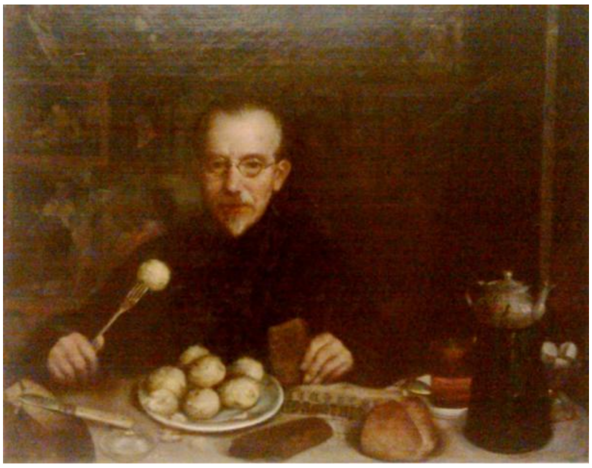
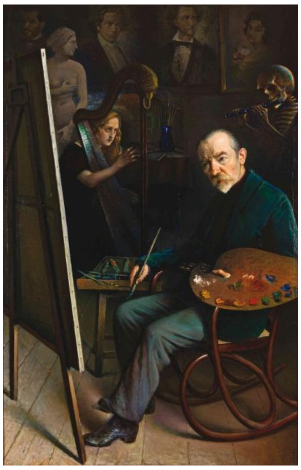

Юдаль Пэн “Заўтрак” , “Аўтапартрэт з музай і смерцю”, “Партрэт Марка Шагала”.

3. Асобнай старонкай стаіць творчасць ***Льва Бакста***, які нарадзіўся ў Гродна і стаў яскравым прадстаўніком мадэрну. Яго ўплыў на рускае і еўрапейскае мастацтва быў досіць суръёзны. Леў Бакст распрацоўваў дэкарацыі і касцюмы для “Рускіх сезонаў” – феерычных гастроляў рускага балета і тэатра ў Еўропе пад кіраўніцтвам Дзягілева. Наватарскія і смелыя ідэі Бакста паўплывалі нават на еўрапейскую моду.

Леў Бакст (“Вячэра”, “Жар-птушка”, “Нарцыс”)

4. Змены у сусветным мастацкім жыцці крануліся і Беларусі. На пачатку XX ст. рэзка ўзрасла эміграцыя з Беларусі, многія мастакі сталі сусветна вядомымі як прадстаўнікі **Парыжскай школы:** ***Хаім Суцін, Марк Шагал, Міхаіл Кікоін, Пінхус Крэмень, Осіп Любіч, Файбіша-Шрага (Сэм) Царфін, Надзея Хадасевіч-Лежэ***.

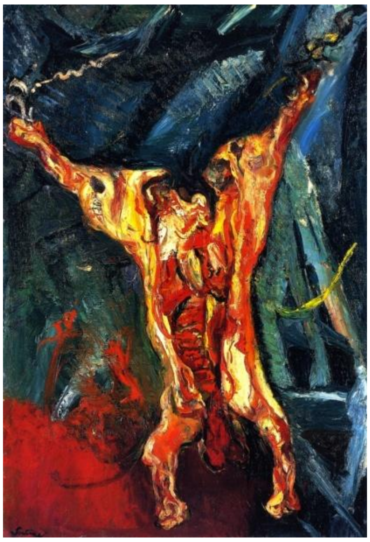

Хаім Суцін “Туша быка”, Марк Шагал “Шпацар”

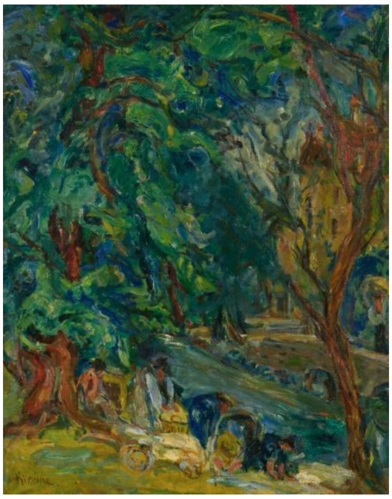
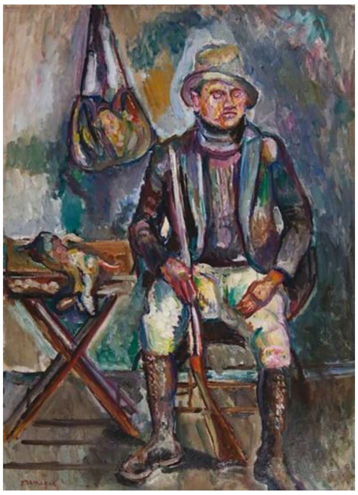
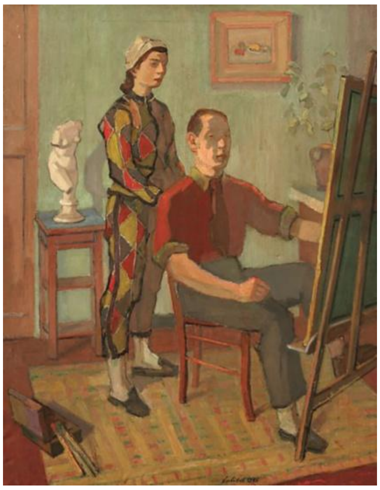

М.Кікоін “Пейзаж з прачкамі”, П. Крэмень “Паляўнічы”, О.Любіч “Аўтапартэт з мадэлью”

Шрага Царфін “Уздож ракі”, Надзея Хадасевіч-Лежэ “Аўтапартрэт”

5. У Віцебску ў 1918 годзе ***Маркам Шагалам*** было заснавана мастацкае вучылішча, якое стала прававеднікам новых стыляў і вядома як **віцебская школа авангарду.** Там, пад кіраўніцтвам Казіміра Малевіча, было заснавана мастацкае аб'яднанне ***УНОВІС (Утвердители НОВого Искусства - Казімір Малевіч, Эль Лісіцкі, Мсціслаў Дабужынскі, Давід Якерсон, Вера Ермалаева, Саламон Юдовін*** (графік) і інш. Віцебскае народнае вучылішча стала цэнтрам мастацкай адукацыі на Беларусі да другой сусветнай вайны. Для развіцця мадэрністычных ідэй на Беларусі і ў Польшчы шмат зрабіў і ***Уладзіслаў Стрэмінск***і, які пазней з'ехаў у Польшчу і заснаваў першы музей авангардызма ў Лодзі.

Марк Шагал "Над горадам", "Кампазіцыя з кругам і аслом)

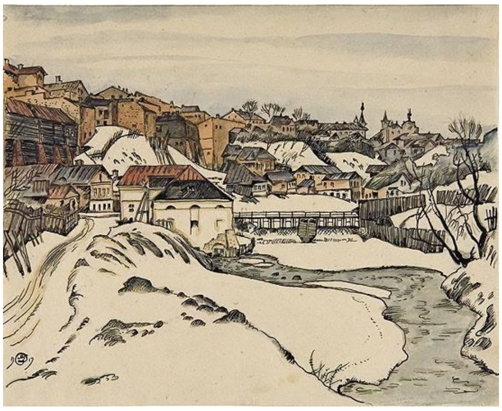

Мсціслаў Дабужынскі "Віцебск"

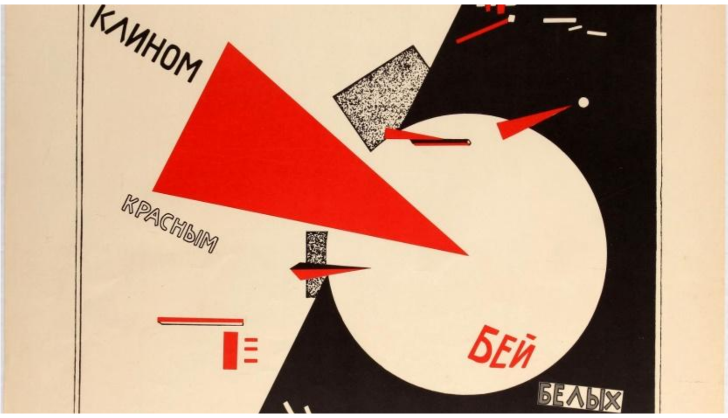

Казімір Малевіч "Супрэматызм", Эль Лісіцкі "Чырвоным клінам бі белых"

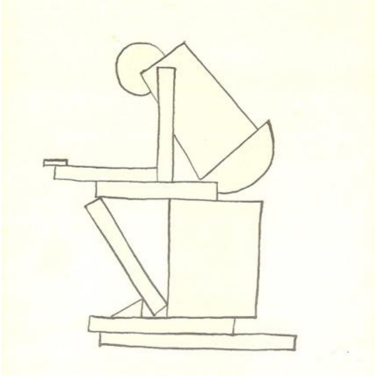 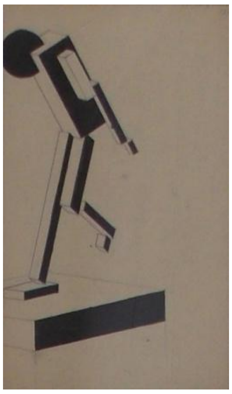

Давід Якерсон (“Панно з фігурай рабочага”, “Супрэматычная паліхромная к ампазіцыя”, “Супрэмачалавек”, “Лялькі”)

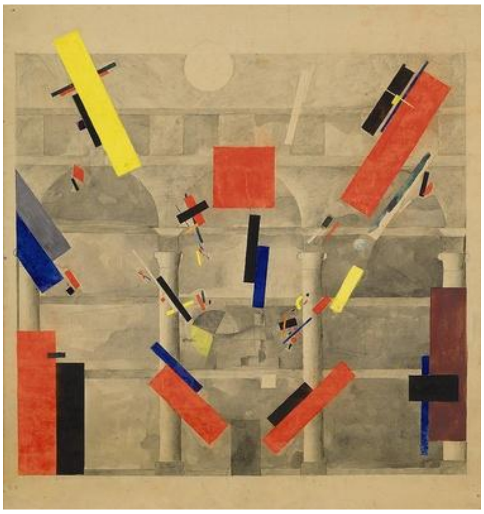

Вера Ермалаева “Супрыматычнае панно для ўпрыгожвання горада”

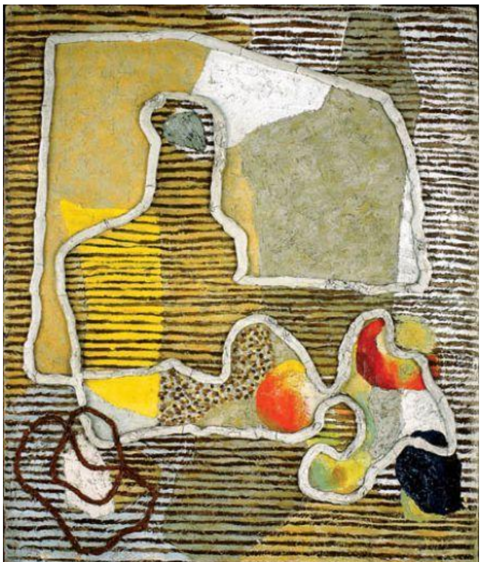

Уладзіслаў Стрэмінскі “Астатковае бачанне святла”, “Нацюрморт”

6. Падзяленне тэрыторыі Беларусі на Усходнюю і Заходнюю сфарміравала пэўнае адрозненне ў мастацкім жыцці кожнага з рэгіёнаў. Ідэі мадэрнізму у Савецкай Беларусі спынены, усатлеўваецца жорсткія ідэалагічныя формы соцрэалізму, дзе задача мастакоў стала зводзіцца да "рэпартажнасці" падзеяў, праслаўлення савецкага ладу жыцця і савецкага кіраўніцтва. У 1927 быў зроблены першы дзяржаўны заказ на тэму "Чалавек за работай". Мастакі атрымоўвалі камандзіроўкі на прадпрыествы і вёскі на увасабленне ідэі. Самабытнасць свайго стылю захавалі ***Міхась Філіповіч, Міхаіл Станюта, Уладзімір Кудрэвіч.***

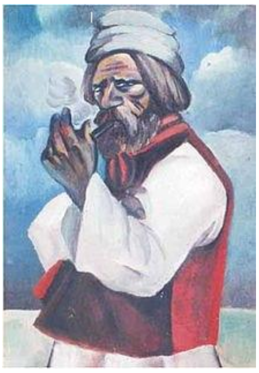

Міхась Філіповіч “На купалле”, “Казка”, “Стары беларус”

Міхась Філіповіч “Бітва на Нямізе”, “Карагод”

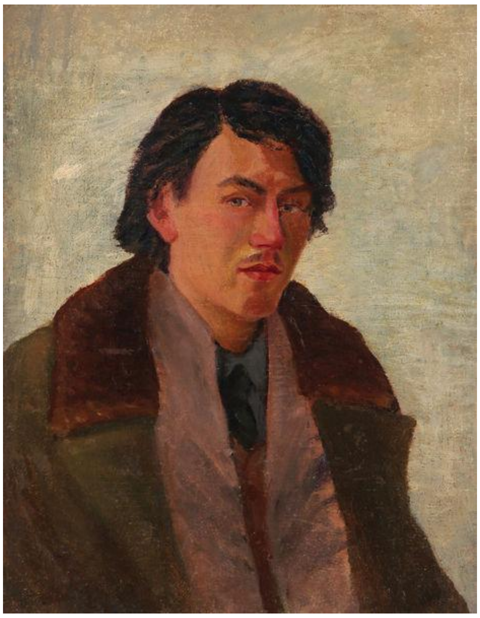

Міхаіл Станюта “Партэт дачкі”, “Партрэт мастака Міхася Філіповіча”

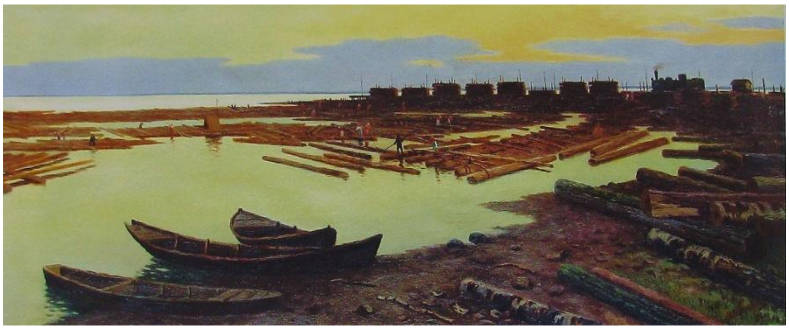

Уладзімір Кудрэвіч “Раніца вясны”, “Вечар на возеры Палік

7. Заходнебеларускае мастацтва, звязанае з ідэяй назыянальна-вызваленчай барацьбы, утварыла стыль "беларускага рамантызму", найбольш яркімі прадстаўнікамі якога з'яўляюцца ***Язэп Драздовіч, Міхась Сеўрук, Пётр Сергіевіч.***

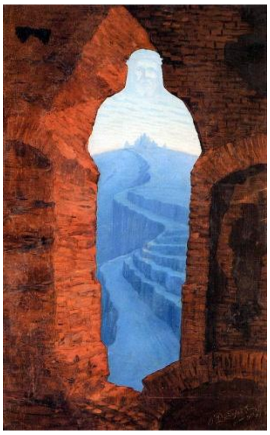
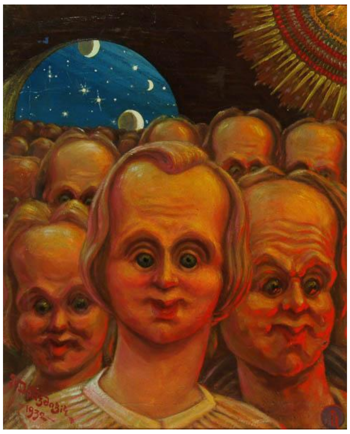

Язэп Драздовіч “Прарок”, “Жыхары Сатурна”, “Сучтрэча Вясны на Сатурне”

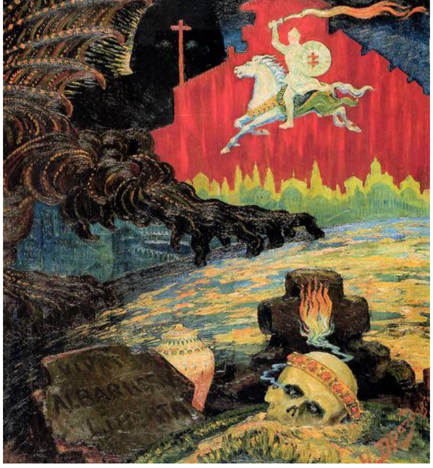
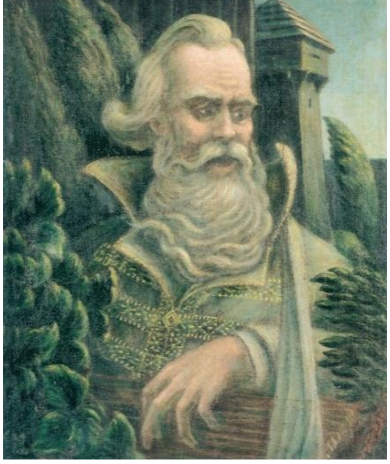

Язэп Драздовіч “Пагоня”, “Усяслаў Полацкі”

Міхась Сеўрук "Дзяўчаты", "Стрыжка авец"

Міхась Сеўрук "Жніво"

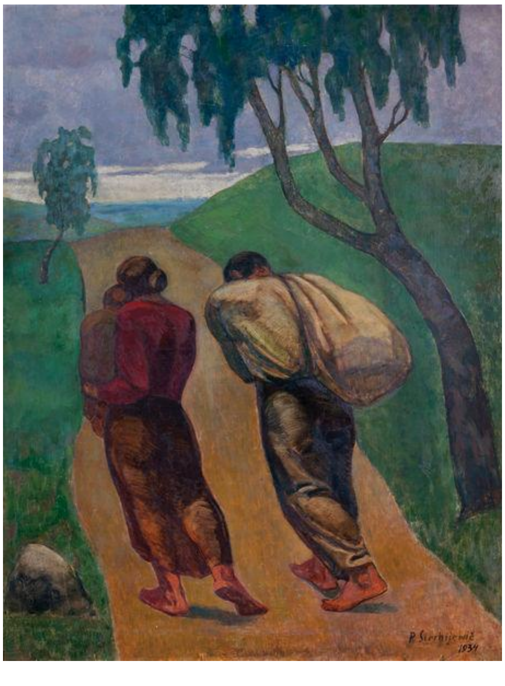

Пётр Сергіевіч "Шляхам жыцця", "Кастусь Каліноўскі сярод паўстанцаў ў 1863 годзе"